

## Kust

**Hugo Nijkamp, Harry Bunk, 2002.**  
ANWB Kustgids Nederland ANWB bv,  
Den Haag. ISBN 90-18-00797-8.  
Ledenprijs ANWB € 12,95.

Een mooi uitgevoerde gids met afwijkend formaat. Er is duidelijk getracht een verbinding tussen recreatie en natuur te leggen. Een zeer uitgebreide inleiding geeft informatie over de drie kusttypen: wadden, Hollandse kust en delta. Vervolgens wordt de natuur van de kust beschreven. Je krijgt een goede indruk van het leven in de kuststreek. Al wordt er wel erg veel informatie over je uitgestort. In de regionale hoofdstukken worden de details van de drie kusttypen beschreven. Heel handig als je een bezoek wilt brengen aan bijvoorbeeld een waddeneiland. Op de linker bladzijden zijn overzichtelijke kaartjes opgenomen. De legenda op de achterflap kun je er eenvoudig bij vouwen. De nummers in de tekst verwijzen naar een nummer op de kaart. Dit levert soms nog wel eens wat zoekwerk op. Het is een nuttige gids voor de vakantie of een dag aan zee.

## Vogels

**Rob Lensik e.a., 2002. Vogeltrek over Nederland.** Schuyt & co uitgevers. ISBN 90-6097-566-9 Prijs € 40,80.

De Landelijke Werkgroep Vogeltrekten, een werkgroep van de Samenwerkende Organisaties Vogelonderzoek Nederland, heeft de verzamelde gegevens op een rijtje gezet. In Vogeltrek over Nederland worden alle vogelsoorten behandeld die in de periode tussen 1976 en 1993 door ons land trokken. Met een omvang van maar liefst 432 pagina's zal u duidelijk zijn dat geen mus over het hoofd gezien is. Het boek sluit naadloos aan bij een hele trits van afgelopen jaren verschenen uitermate specialistische natuurboeken. Ook dit boek voldoet geheel aan de verwachtingen: voor de vogelfanaat een enorm aantrekkelijke informatiebron. Het boek opent vanzelfsprekend met een inleiding over het fenomeen 'vogeltrek': waarheen en waarvoor? Daarna volgen uiteenzettingen over de onderzoeksmethoden, de waarnemers, de invloed van de weeromstandigheden en wijze waarop alle binnenkomende gegevens zijn verwerkt. Dit resulteert in een hoofdstuk 'Soortbesprekingen' van bijna 300 pagina's. Het boek sluit af met hoofdstukken waarin verbanden tussen de gegevens en bijvoorbeeld het landschap worden gelegd. De inleidende en afsluitende hoofdstukken zijn verfraaid met toelichtende foto's. Bij de soortbesprekingen staat, behalve een groot

aantal tabellen, hier een daar een kriebelige tekening of aquarel om de betreffende soort te typeren.

Maar even een voor het duingebied min of meer kenmerkende doortrekker opgeslagen: de beflijster. Dan blijkt dat je voor deze vogel vroeg op moet. Ze trekken vooral in de nacht, waardoor je met name op ochtenden in april nog een kans maakt ze te zien. 1993 wordt bijvoorbeeld een 'beflijsterrijk' voorjaar genoemd. En de mus? Die staat er niet in, want die trekt niet. Het is over het algemeen een redelijk goed leesbaar document, alleen de soortteksten zijn strikt informatief. Maar: "De meerderheid van de Nederlandse vinken blijft thuis", las ik daar toch ook. En dat klinkt wel weer gezellig. Voor wie is het boek niet bedoeld? Als je de foto van de 'meute' gemaakt op telpost Breskens moet geloven: niet voor vrouwen.

## Wandelen

**M.B.S. van Diepen m.m.v. J.G. Bakker, 2002. Handboek wandelvoorzieningen.** WIRO/LAW, Amersfoort. ISBN 90-71068-54-4. Prijs € 25,- (excl. verzendkosten).

Het handboek geeft voorbeelden van de wijze waarop wandelvoorzieningen in de praktijk ontworpen en ingericht kunnen worden. Daarnaast geeft het handvatten voor het opstellen van een plan voor realisatie van wandelroutes en -paden. Zo is er een handige checklist opgenomen met de basiskwaliteiten en verwijzing naar de bijbehorende paragraaf in het handboek. Het handboek is bedoeld voor instanties die zich bestuurmatig, ontwerpmatig, uitvoerend of belangenbehartigend bezig houden met wandelvoorzieningen.

## Natuurtekenen

**Maria Rademaker, 2002.**  
Natuurtekenen in vier seizoenen.  
Cantecleer, Baarn. ISBN 90-213-3170-5. Prijs € 13,50.

Voor wie de levende natuur wil tekenen, is dit een leerzaam boekje. De schrijfster laat aan de hand van duidelijke voorbeelden zien hoe je met grafiet en verschillende soorten gum bijzonder sfeervolle tekeningen kunt maken van onder andere planten en dieren. Grafiet in allerlei vormen: het gewone potlood, vierkante en ronde staafjes, of plat en breed. Met grafiet kun je onder andere de verschillende structuren en patronen uit de natuur heel precies laten zien. Zo zijn door middel van bepaalde technieken stekelige, wollige, harige en ook gladde structuren weer te geven. Maar ook het te-

kenen van licht en schaduw komen aan bod. Hoe je geometrische vormen vrij snel kunt leren schetsen, is heel simpel beschreven en afgebeeld. Zo is stapsgewijs aangegeven hoe je vogels tekent door eerst een ei met een balletje erop te schetsen. Alle onderwerpen zijn per seizoen gerangschikt en bij elk onderdeel staat onder 'schets-enteken' aangegeven wat je zou kunnen doen voor je begint met tekenen. Voor het tekenen van bladeren kun je bijvoorbeeld eerst bladeren van verschillende vormen verzamelen. Daarna maak je schetsen van deze verzameling. In de rubriekjes 'stap-voor-stap' vind je vervolgens een route naar je definitieve tekening. Een boeiend boekje waardoor je ook goed leert kijken naar de natuur.



## Landschap en fietsen

**Matthijs Schouten e.a., 2002. Ruisdaels landschap is geen stilleven. Gebruik en beleving van het landschap rond Haarlem in de 17e en 21e eeuw.** Staatsbosbeheer, Alkmaar. ISBN 90-807086-1-5. Prijs € 8,90.

Wat kunnen we vandaag de dag nog zien van het landschap dat Jacob van Ruisdael zo inspireerde? Staatsbosbeheer en het Frans Hals Museum hebben het antwoord op deze vraag verpakt in het boek *Ruisdaels landschap is geen stilleven*. Gelijktijdig met de opening van de Ruisdael-tentoonstelling in het Frans Hals Museum is dit boek verschenen. Bij het boek heeft Staatsbosbeheer de Ruisdaelroute uitgezet. De route verbindt Haarlem met de mooiste plakken in het buitengebied. Sinds Ruisdael is de omgeving van Haarlem ingrijpend veranderd. Toch zijn de contouren van het historische landschap, zoals voormalige zandvaarten, bleekvelden en landgoederen, op veel plaatsen nog herkenbaar. Het boek slaat een brug tussen de geschilderde landschappen van Ruisdael en de hedendaagse omgeving van Haarlem. Jacob Ruisdael schilderde talloze duintaferelen. Misschien een leuk thema voor een ander nummer van Duin. De tentoonstelling Jacob van Ruisdael Grandioze landschappen is te zien in het Frans Hals Museum, Groot Heiligland 62 te Haarlem t/m 28 juli 2002.